

מראי מקומות - סוכה

ו:

ודלא כשי' הרמב"ם דס"ל דמשערין הגוף והשיער ביחד, דאין השיער גוף בפני'ע.

ג. רובו ומקפיד עליו חוצץ

ע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (מקואות ב'), שכ' דמבואר דאם כל גופו מכוסה, אז אפי' אם אינו מקפיד חוצץ. וביאר דהיינו משום שאי"ז מדין חציצה, אלא שהוא חסרון בעצם הדין ביאת מים, דאי"ז נחשב ביאת מים כלל אם מכוסה כל גופו. ועפ"ז ביאר למה ס"ל להגאונים (הנ"ל) דמשערין השיער בנפרד מן הגוף לענין רוב, דכיון דהתורה מרבה שיער לביאת מים, היינו באופן נפרד משאר הגוף, ואם הי' כל השיער מכוסה, יהי' חסר בדין ביאת מים של השיער לגמרי, ויהי' פסול דאורייתא. וא"כ, כיון דתרי גופין הן לענין המעשה ביאת מים, והביאת מים על הגוף אינו נחשב ביאת מים על השיער כלל, א"כ ממילא צריכין לחשב את השיער לחודי' ואת הגוף לחודי' לענין רוב ומיעוט. וכ' דהרמב"ם ס"ל דכיון דריבה הכתוב דין טבילה לשיער, הביאור הוא דהשיער נחשב כמו הגוף לענין טבילה, וא"כ שפיר הוי חשבון א' לענין רוב ומיעוט.

ה. ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ

הק' בקובץ הערות (הנדפס מחדש, הוספות אות ד'), הא עכשיו דמדרבנן חוצץ, א"כ שוב מקפיד עליו, וא"כ תיהוי חציצה מדאורייתא. והביא מהגר"ח ליישב, דאינו חוצץ מן התורה אלא היכא דמקפיד על כל הרוב, והכא אינו מקפיד אלא על חלק מן הרוב, שהרי אם נסיר מגופו קצת מהרוב, לא ישאר אלא מיעוט שאינו מקפיד, דשרי גם מדרבנן. ור' אלחנן תי' דאולי אי"ז חשיב מקפיד, כיון שאין ההקפדה אלא מחמת פסול הטבילה, והביא דוגמא לזה מדין ניהותא דעבודה בפרה אדומה, דס"ל להתוס' הרא"ש בב"מ (ב) דהיכא דמה שאינו נ"ח"ל הוא רק משום פסול הפרה, שפיר נחשב נ"ח"ל, וא"כ י"ל דה"ה כאן, כיון דבעצם אינו מקפיד, ומה שמקפיד מחמת הדין לא חשיב הקפדה (אבל העיר דמבואר שם שיש ראשונים דלא ס"ל לתני' זה).

ה. וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד, וכו' ולכאור' יש להעיר, דל מהכא הגזירה, הא בעינן טבילת כולו במים, וא"כ למה טבילתו כשרה היכא שחוצץ במיעוט שאינו מקפיד, הרי מיעוטו לא הי' במים. ותני' החזון איש (ו"ד צ"ה, ג'), דמיעוט אינו חשוב להבדיל בין גופו ובין המים, וכיון שכולו בתוך המים, ורובו נוגע במים, החשיבתה התורה כטבילה.

א. דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ

פרש"י, דבר תורה, היינו הלכה למשה מסיני. וע' בתוס' הרא"ש (בסו"ד), שכ' דאם לא הי' הלמ"מ, ה"א אפי' מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ, דבעינן כל בשרו במים, ואתאי הלכתא להקל, ואוקמינן ארובו ומקפיד. אולם ע' בתוס' ישנים בעירובין (ד), דכ' דבלא הלכתא ה"א כולו קמ"ל רובו, ומשמע מדבריו דלולי ההלל"מ לא הי' חציצה אא"כ חוצץ כולו, והלמ"מ להחמיר בא, לומר דאפי' ברובו הוי חציצה.

ב. דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ

כ' רש"י, רוב שערו. ולכאור' המשמעות היא דס"ל כהי"מ שהביאו תוס', דרק בשערו תלוי ברובו המקפיד, אבל בבשרו אפי' מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ. והק' תוס' מהא דיבמות בעובר במעי אמו דלא הק' אלא דכולו חוצץ, והו"ל להק' טפי, דבבשרו אפי' מיעוט שאינו מקפיד חוצץ. עוד הק' מכמה דוכתי דמצינו בכלים דמיעוט אינו חוצץ, וא"כ לכאור' אי"ז דין מיוחד בשיער.

וע' בקהלות יעקב (ס"ה) שהביא מהאור זרוע (הל' נדה ס"ח) ליישב קו' התוס', דהא דיבמות לרבותא נקטי', דהיינו דאפי' את"ל דהי' שייך הדין דר' יצחק לגבי בשר, מ"מ כאן החציצה היא בכולו. ולגבי מה שהק' תוס' מכלים, כ' דבגד הוי כמו שערו, אבל בגופו אפי' משהו מקפיד עליו וחוצץ. וביאר הקה"י, דאף דעכשיו מיירי במועט שאינו מקפיד, מ"מ י"ל דכיון דבדרך כלל אנשים מקפידים אפי' על מיעוט שבבשרם, הו"ל זה שאינו מקפיד בטלה דעתו אצל כל אדם, ומאי דמחמירין כולי האי בבשרו, אף דגם מיעוט המקפיד אינו אלא מדרבנן, י"ל דמדרבנן החמירו בבשרו אפי' באינו מקפיד כיון דרגילין להקפיד עליו. עוד כ' לבאר דמה דבמיעוט המקפיד חוצץ מדאורייתא אולי הוא משום דכתיב ורחץ את כל בשרו, ואם יש אפי' מיעוט החוצץ, הרי אינו רוחץ כל בשרו (היכא דמקפיד, אבל היכא דאינו מקפיד י"ל כמש"כ רש"י כאן דכיון דאינו מקפיד עליו הו"ל גופי'), רק דבשערו ובבגדיו, דלא כתיב "כל", סגי ברחיצת רובו מה"ת (היכא דכל השיער או הבגד בהמקוה אלא דיש דבר החוצץ, דאם אין כולו במקוה אי"ז טבילה כלל). ומה דגם מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ לדעתם, י"ל לפי מהלך זה, דכיון דמדאורייתא מיעוט המקפיד חוצץ, א"כ מדרבנן מיעוט שאינו מקפיד חוצץ, דתו לא הוי גזירה לגזירה.

ולגבי שי' רש"י, דאמרנו דלכאור' משמע דס"ל כהי"מ בתוס', כ' הריטב"א בערובין (ד) דאין כוונת רש"י כן, אלא דבא לאשמיענו דבשערו לבד משערין ברוב ומיעוט, וכשי' הגאונים דס"ל דמשערין רוב ומיעוט בגוף לבד ובשיער לבד,

מראי מקומות - סוכה

ו: (המשך)

וקרינן "בסוכות", ע"כ למדרש מינייהו תרתין, חד לסככה וחד לדופן. משא"כ מה דאמרין דחד קרא לגופי, ביאר דבזה לא שייך לדרוש תרתין, דהא לא מצי למכתב "בסכת" ולא "בסוכה" לעיקר מצות סוכה (ע"ש ביאורו), וא"כ ע"כ חד קרא לגופי אתא.

ח. מר סבר סככא בעיא קרא

הק' בחי' הר"ן בסנהדרין (ה), אם סככא בעי קרא, וגם דפנות בעי קרא, א"כ האי קרא דלגופי למאי איצטריך, וכי היינו סבורים שנעשה סוכה בלא סכך ובלא דפנות, וא"כ ע"כ מקרא גופי נשמע עכ"פ או סכך או דפנות, ופש לן חד סוכה. ות' דקרא דלגופי לא אשמעינן אלא שנעשה הסכך על ד' קונדיסין, וקרא דסככא אתי שלא יהא הסכך מן העשוי ולא מדבר הפסול לסכך, ושאר הקראי באים לדפנות. וע"ע ביד רמ"ה בסנהדרין שם, דכ' דמקרא לגופי נלמד רק מצות ישיבת סוכה, אבל דינא דסוכה קרא אחרינא בעי, דל מהנך ד' חד לסככא, ופשו להו ג' לדפנות, ואתא ההלכתא ומגרע א' מן הדפנות.

ז. ואותו טפח היכן מעמידו

ע' בחי' הגרי"ז (קונט' על סוכה, עמ' ל') שכ' דבאמת ב' דינים נפרדים אי' בדין טפח זה, דמצד עיקר דין הכשר דפנות, סגי בטפח בכל מקום שהוא. וכל הסוגיא כאן עוסקת בדין אחר לגמרי, דהיינו דבעינן שתהא הסוכה סתומה ברוח שלישית, וע"ז שואלת הגמ' היכן מעמידין האי טפח כדי שתהא כל הסוכה חשיבא כסתומה.

ו. כי אתאי הלכתא לגוד ולבוד ודופן עקומה
הק' האחרונים, לימא דאתאי הלכתא להא דלקמן, דאתא הלכתא וגרע לאחד מהדפנות לומר דאי"צ אלא טפח. והרבה תירוצים נאמרו בזה, הרש"ש תי' דזה נכלל ב"גוד", דגוד המחיצה במשך לאורך [דהוא הבין דמה דהתורה חי' דדופן א' יכולה להיות טפח, הוא משום שאנו רואים את הדופן כאילו היא נמשכת לכל אותו הצד]. והעמק סוכות הביא דברי הרש"ש וכו' דמשמע מדברי הר"ח דאין הלמ"מ דטפח בדופן ג' נכלל בדיני "מחיצין" שאמר רב לעיל, אלא בדין "שיעורין", וא"כ ודאי אין כאן קו' כלל, דכל קו' הגמ' היא איך ר"מ למד הדין דמחיצין. [וצ"ע אם יש להוכיח דהעמק סוכות הבין בטפח דופן הג' דאינו חשיב כאילו יש כאן דופן גמור, אלא הוא רק "שיעור" בהדופן]. והמהר"ץ חיות כ' דכיון דאי' לקמן (י) דעושה לו טפח שוחק ומעמידו בפחות מג' טפחים, וכל פחות מג' טפחים הו"ל לבוד, א"כ זהו כוונת הגמ' "לבוד", דהיינו לבוד דדופן הג' דסוכה. והערוך לנר כ' לחדש דמאי דבעינן הלכתא להכשיר הטפח אינו אלא לרב ולשמואל דס"ל דמעמידין אותו הטפח כנגד היוצא, אבל לפי מאי דמסיק ריב"ל דמעמידו בפחות מג', נמצא שרוב הדופן עשוי, ובכה"ת אמרין דרובו ככולו, וא"כ שוב אי"צ הלמ"מ כלל, ולכן לא כללו הגמ' בהל' דמחיצין.

ז. מר סבר סככה בעיא קרא

כ' הריטב"א, דודאי לא איצטריך כולי חד קרא לסככה, דהא מצינו לכתוב וגם לקרות "סוכת" לסככה, וא"כ כיון דכתי'